

Oponentský posudek magisterské práce „Metafora jako nástroj komunikace a kreativního myšlení“

Vypracoval: Mgr. Jakub Stejskal

Hned na úvod je potřeba říci, že diplomová práce Antonína Policara je nadprůměrná a nelze ji než **doporučit k obhajobě** s hodnocením **výborně**. Je jasně a logicky strukturovaná, kultivovaně napsaná, autor předkládá látku přehledně, odkazuje k relevantní a aktuální literatuře, ví, kdy použít primární a kdy postačí uvést sekundární pramen. Policar koncipuje svůj text jako uvedení do současného uvažování o kognitivní funkci metaforu a tento cíl naplňuje do té míry, že by jeho práce mohla sloužit jako skripta pro přednáškový kurz na dané téma. Je dobré zdůraznit, že nejde jen o kompilaci názorů na metaforu, naopak, text stojí na jasném půdorysu, takže žádná z kapitol nepůsobí nahodile. Přestože tedy jeho práce nemá podobu historické rekonstrukce určité tradice, ani nejde o typ textu, který předkládá argumenty pro určitou pozici či proti ní, Policar při jejím psaní prokázal samostatný úsudek ve volbě a rozvrhu tématu, ostatně se nebojí na několika stěžejních místech i poukázat na slabiny či naopak výhody určitých koncepcí.

Práce je rozdělena na dvě části. V první, historické, Policar prezentuje ve čtyřech kapitolách selektivní dějiny západního myšlení o metafoře, s důrazem především na Aristotelovu koncepci a na sémiotické pojetí strukturalistů a Umberta Eca. V druhé části pak přichází gros práce, totiž představení současné debaty o kognitivní a komunikační roli metaforu na pomezí naturalistické filozofie mysli a jazyka a kognitivní psychologie.

Ač jsem výše uváděl, že Policar se nebojí hodnotit určité postoje, práci by prospělo, kdyby tak činil častěji. Tím by se nezpronevřil svému úkolu představit ucelený pohled na jeden směr bádání o metafoře, prostě by jen nabídl čtenáři více příležitostí k formování vlastního názoru v konfrontaci s tím jeho. Alternativou ke zpracování tématu také mohlo být výraznější zredukování první části, jejíž obsah ne vždy rezonuje s problémy nastíněnými v druhé části, a získat větší prostor pro kritické zhodnocení představených teorií.

Nyní k dílčím poznámkám. Na straně 44 se prezentuje pojem inference jako terminus technicus specifického druhu vyvozování, totiž vyvozování nevyjádřených implicitních informací. Inference má ale v běžné i filozofické angličtině širší význam vyvozování závěru z premis, čili stručně řečeno: inference znamená vyvozování. Zde pochopitelně také můžeme mluvit o jisté implicitnosti, ale nikoli ve významu Griceovy konverzační implikatury.

Na straně 58 autor zmíní, že Sperber a Wilsonová vysvětlují lidský sklon o maximalizaci relevance evolučně, tedy tato maximalizace byla tzv. „vybrána“ v rámci přírodního výběru. Nedostává se nám ale

vysvětlení, jaké okolnosti z ní udělaly evoluční výhodu. Pak je těžké posoudit přesvědčivost takové argumentace.

Za asi nejproblematictější považuji místa, kde autor pojednává o zdroji metafory v před-konceptuální zkušenosti, resp. v senzo-motorice, ale ignoruje problém přechodu od neurální úrovně na rovinu vědomí: ten se neproblematicky předpokládá jako hladký. Není také jasné, kdy ještě Polícar představuje spekulace či možné neověřené hypotézy autorů, a kdy bere dané teze jako vědecky podložené. Na str. 70 vysvětluje Barsalouovo pojetí percepční simulace, tedy jakési neuronové rekonstrukce percepčního otisku při opakovaném výskytu pojmu. Existují data, která toto potvrzují, nebo jde o spekulaci? Dále, v jakém smyslu jsou vlastně teorie paměti a jazyka založené na percepční simulaci prostě popisem chování mozku a do jaké míry je možné z těchto teorií vyvodit, jakým způsobem rozumíme metaforám? Pokud vím, neexistuje dosud uspokojivé vysvětlení korelace pojmového myšlení a mozku (tzv. těžký problém vědomí). Tento problém vystupuje na povrch tam (str. 72–73), kde Polícar mluví o simulacích, které u mrtvých metafor zůstávají pod prahem vědomí. Tvrdí se tu vlastně, že pod prahem vědomí zůstávají neuronové rekonstrukce, ale přitom není vůbec jasné, jak se tyto neuronové rekonstrukce do toho vědomí vůbec kdy dostávají. Má pak smysl v souvislosti s neuronovými sítěmi mluvit o vědomí a nevědomí?

Je jasné, že tyto poznámky nic nemění na veskrze pozitivním dojmu, který jsem měl z četby Polícarovy práce, ten spíš trochu kazily hojně se vyskytující překlepy.

V Praze 11. 9. 2013,

Mgr. Jakub Stejskal